

Надія Кулеша

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9761-2713>

кандидатка філологічних наук, старша наукова співробітниця
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
Nadija_Kulesha@ukr.net

УДК 001.32:[070:001.891](477.83-25):[070:001.891]:930]

**ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПРЕСОЗНАВСТВА:
ВНЕСОК
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРЕСОЗНАВСТВА**
DOI 10.37222/2786-7552-2023-2-3

У статті розглянуто науковий доробок колективу Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України імені В. Стефаника як вагому складову історіографії пресознавства, охарактеризовано й систематизовано наукові видання установи, визначено основну тематику досліджуваних проблем, підкреслено значення наукових видань Інституту в галузі вивчення історії української преси. Наголошено, що колектив НДІ пресознавства вперше дослідив не вивчений раніше з огляду на історичні обставини пласт української преси, успішним результатом чого стали дисертаційні та монографічні праці, історико-бібліографічні дослідження, різноматичні покажчики, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій тощо. Підкреслено необхідність подальшого опрацювання наукових видань Інституту для аналізу і систематизації змісту колективних збірників, висвітлення тематики статей з історії преси та журналістики.

Ключові слова: Науково-дослідний інститут пресознавства, історіографія, історія преси, преса, пресознавство.

Постановка проблеми. Вивчення історії преси в Україні розпочалося наприкінці XIX ст. фундаторами цієї ділянки науки М. Возняком, М. Грушевським, І. Кревецьким, О. Маковесем, І. Франком, В. Щуратом. Проминуле XX ст. збагатило дослідження цього напрямку працями В. Ігнатієнка, фундаментальними працями українських дослідників преси за кордоном І. Бочковського, А. Животка, С. Сірополка, Ю. Тернопільського. Долаючи

жорсткі ідеологічні обмеження і табу в умовах радянської дійсності, зробили свій внесок у розвиток дисципліни О. Дей, В. Дмитрук, В. Рубан, П. Федченко, Й. Цьох та ін. З початком нового етапу в розвитку історіографії української преси в 1990-х рр. з'явився масив праць провідних науковців України в галузі пресо- і журналістикознавства В. Здоровеги, В. Качкана, В. Лизанчука, І. Михайлина, М. Нечиталюка, В. Різуна, М. Романюка, Н. Сидоренко, Л. Сніцарчук, Ю. Шаповала та ін., в яких проаналізовано завдання української преси, особливості її функціонування, роль і місце засобів масової інформації в житті суспільства, відображення засобами преси проблематики суспільно-політичних процесів та соціально-економічних відносин, тематику і проблематику публікацій, вивчено творчий доробок діячів преси. Вагомий внесок в історіографію українського пресознавства належить колективу Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України імені В. Стефаника НАН України, який упродовж 30 років працює над створенням національної бібліографії української преси ХІХ–ХХ ст., доповнює реєстр історіографії пресознавства численними різноаспектними працями.

Мета дослідження – розглянути й охарактеризувати наукові праці, видані в Науково-дослідному інституті пресознавства, щодо їхньої приналежності до історіографії пресознавства, підкреслити їхнє значення для вивчення історії української преси та журналістики.

Об'єкт дослідження – наукові видання НДІ пресознавства, присвячені різноаспектній проблематиці історії преси та журналістики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Публікації авторів наукових видань, що вийшли зі стін НДІ пресознавства, входять у перелік історіографічних посилань науковців різних галузей знання, які провадять свої дослідження в царині історії преси, історії журналістики, історії, політики, літератури, мистецтва. Різнопланові дослідження, започатковані і реалізовані у НДІ пресознавства, стають джерельною базою для наступних векторів наукових розробок. Величезний масив інформації, віднайдені, опрацьовані, верифіковані, бібліографовані, реконструйовані, проаналізовані і введені у науковий обіг

авторами опублікованих на сторінках видань Інституту праць, став надбанням наукової спільноти. Однак ці публікації, як і самі видання, не позиціонуються об'єктом вивчення дослідниками.

Для систематизації і характеристики різноаспектних наукових видань НДІ пресознавства застосовано комплексний підхід до об'єкта дослідження, який поєднує системний, аналітичний, описовий, проблемно-тематичний і структурний **методи дослідження**.

Виклад основного матеріалу. У праці «Українське пресознавство на порозі XXI століття» Мирослав Романюк поставив непросте запитання: «Що збираємося писати: історію преси чи історію журналістики?». Якщо до цих двох дисциплін застосувати математичне поняття множин, то їхні об'єкт і предмет досліджень переважно перетинаються, взаємодоповнюються і об'єднуються. Не ставлячи собі нині за мету визначити спільне і відмінне цих двох дисциплін, різницю їхніх завдань, зауважимо, що історіографія цих двох суміжних предметів є значною мірою спільна.

Сучасна історіографія пресознавства започаткована у період здобуття незалежності України у 1990-х рр., бо власне тоді розпочався відлік поважних наукових досліджень історії національної преси, які почали провадитися спеціалізованими фаховими новоствореними науковими осередками та перорієнтованими на роботу в нових суспільно-ідеологічних умовах інститутами і факультетами журналістики вітчизняних університетів. У цей час українське пресознавство почало активно розвиватися у вищих навчальних закладах Києва, Львова, Харкова, Дніпра, публікуючи наукові дослідження цієї тематики у «Вісниках...» та інших спеціалізованих виданнях цих наукових центрів.

Як справедливо зазначив І. Михайлин, першою науковою інституцією з вивчення історії преси в Україні був створений у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника Науково-дослідний центр періодики [23, с. 69–70], який від кінця 2010 р. працює у статусі Науково-дослідного інституту пресознавства.

НДІ пресознавства вже упродовж 30 років провадить дослідження історії преси, вносячи у скарбницю історіографії

українського пресознавства вагомий доробок. На базі Інституту проводилися науково-практичні конференції «Українська періодика: історія і сучасність» міжнародного і всеукраїнського статусів, на яких відбувалися сутнісні дискусії і предметно розглядалися проблеми вивчення історії преси, методологічні особливості історико-журналістських досліджень. Вони стали майданчиком для обговорення різноаспектних питань пресознавчої та журналістикознавчої тематики і винесення узгоджених рішень щодо подальшого розвитку вітчизняної пресознавчої дисципліни, анонсувалися нові напрями досліджень. Налагоджувалася співпраця між різними українськими науковими, науково-академічними і навчальними інституціями. Результатом роботи цих наукових симпозіумів (донині їх відбулося дванадцять) стали випуски збірників тез, доповідей і повідомлень «Українська періодика: історія і сучасність», в яких зібрано цінні матеріали з історії, теорії і практики як пресознавства, так і журналістикознавства, а також повідомлення про діячів української преси і журналістики [54]. Постійними учасниками цих наукових форумів були визначні українські науковці, які плідно працюють на ниві пресознавства, – А. Бойко, Н. Зелінська, В. Качкан, І. Крупський, С. Кость, В. Лизанчук, І. Михайлин, Н. Сидоренко, М. Тимошик, В. Шкляр, і основоположники сучасного пресо- та журналістикознавства В. Здоровега, О. Мукомела, М. Нечиталюк, І. Черняков, Ю. Шаповал.

Інститут щорічно видавав чергові випуски «Збірника праць Науково-дослідного інституту пресознавства» (до 2010 р. – «Збірник праць Науково-дослідного центру періодики»), в яких нагромаджено значний масив наукових статей і розвідок з історії преси, теорії і практики журналістики, біобібліографічних матеріалів про діячів української преси і журналістики: «Матеріали збірника вирізнялися науковою новизною, оскільки вперше було здійснено спробу реконструкції історико-журналістського процесу, визначення його основних параметрів, типологічної конфігурації, журналістського кола, що заповнювало лакуни у знаннях з історії журналістики загалом, а також з історії її функціонування у локальних сферах з увиразненням професіонального континууму. Визначено основні тематичні напрями публікацій, серед яких, зокрема, відзначено теоретичні і методологічні проблеми вивчення

історії преси, історіографічні та джерельні особливості преси як наукового об'єкта, типологічні особливості преси та ін.» [35, с. 3–4]. Наголосимо, що авторами наукових статей цього видавничого проекту стали провідні і початкуючі науковці з усієї України і зарубіжжя. Бібліографічний покажчик змісту «Збірника», який, сподіваємося, в недалекому майбутньому буде укладений співробітниками Інституту, значно допоможе дослідникам історії української преси і журналістики упорядковувати реєстр праць до історіографії українського пресо- і журналістикознавства. Цей видавничий проєкт завершений 2021 р. на 29-му випуску. Новий етап пресознавства започатковано заснуванням і виходом у світ першого випуску наукового піврічника «Пресознавство / Press Studies», в якому будуть оприлюднюватися наукові надбання насамперед у царині дослідження історії, теорії і методології пресознавства, історії преси та персоніфікованої історії преси [34].

Колосальний за обсягом матеріал до енциклопедичного словника діячів української преси зібрано у двадцятьох випусках «Української журналістики в іменах» [53], де подані біографічні дані про понад 4750 українських журналістів, редакторів, письменників, державних і суспільно-політичних діячів, які працювали у пресі та журналістиці, зареєстрована їхня діяльність у справі заснування і видавання пресодруків, охарактеризована журналістська творчість, багато статей споряджено бібліографією. Нині у тестовому режимі відлагоджується функціонування електронної бази даних «Історія української преси в Україні та світі XIX–XX ст. Персоніфікована історія», сформована на матеріалах цього видання.

Завдяки колективній праці авторів – співробітників НДЦ періодики – українське пресознавство поповнилося матеріалами п'ятитомника «Періодика Західної України 20–30-х рр. XX ст.: матеріали до бібліографії», в якому подано 524 бібліографічні описи періодичних видань Галичини, Волині, Буковини і Закарпаття, що становлять одну з найбільш замовчуваних сторінок історії української преси і журналістики [30].

На замовлення Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України за національною програмою випуску суспільно необхідних видань колективом НДЦ періодики було підготовлено тритомник (чотирикнижжя)

«Українські часописи Львова 1848–1939 рр.». Ця наукова праця присвячена дослідженню української преси Львова як цілісного явища, вивченню її впливу на формування національної свідомості, соціального й економічного життя українців в умовах австро-угорського і польського панування, а також аналізу складних процесів становлення і розвитку львівської преси. Видання містить 856 бібліографічних описів преси Львова означеного періоду [58].

Продовжується робота над магістральним проектом НДІ пресознавства «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: історико-бібліографічне дослідження» (на сьогодні вийшло у світ 7 томів, що охоплюють пресу 1816–1919 рр. у кількості 2786 часописів) [56].

Як зазначила керівник НДІ пресознавства Л. Снічарчук, для українських пресознавців «функцію наукового провідника виконує історіографічна праця М. Романюка “Українська преса XIX–XX ст. як нарративне історичне джерело” [37], опублікована як інавгураційна стаття до багатотомного історико-бібліографічного дослідження “Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.”» [51, с. 19]. Доповнимо список засадничих для історіографії історії преси іншими працями засновника і першого керівника Інституту М. Романюка, в яких розглядаються принципові питання пресознавчої дисципліни: періодизації [41, с. 11–12]¹, формування репертуару української преси [36; 42, с. 3–10], виділяються найчастіше вживані конкретно-наукові методи дослідження, які забезпечують всебічне й об’єктивне відтворення пресознавчого процесу [46, с. 9–19], визначаються нові горизонти пресознавчої науки [38], осмислюються здобутки і невирішені проблеми сучасного пресознавства.

Спираючись на запропоновані засновниками сучасної школи українського пресознавства напрямні досліджень (важливі методологічні засади дослідження історії преси, запропоновані іншими визначними вітчизняними пресознавцями, не будемо розглядати тут з огляду на обмежений формат статті), співробітники НДІ пресознавства збагатили джерельну базу історіо-

¹ Питання періодизації преси виявилось надзвичайно дискусійним. Схеми періодизації історії преси були запропоновані також М. Нечиталоком [27, с. 17–22] та І. Михайлином [24, с. 19–20].

графії пресознавства понад 150 фаховими науковими працями, серед яких – хрестоматійні видання, наукові дослідження, посібники, анотовані та систематичні покажчики, каталоги і списки української періодики, бібліографічні покажчики, монографії.

Одним із напрямів дослідження історії української преси було опрацювання і вивчення періодики окремих міст, результатом якого стала видавнича серія «Періодичні видання міст України». В межах цього циклу досліджень історіографія української преси збагатилася історико-бібліографічними дослідженнями співробітників Інституту у співавторстві Мирослава Романюка і Марії Галушко – преси Коломиї [40], в якому вперше розглянуто періодичні видання цього міста як помітна сторінка в історії української преси ХІХ–ХХ ст., осмислено складні процеси її становлення й розвитку. Марія Галушко присвятила свої дослідження українській періодиці Станіслава (тепер – Івано-Франківськ) [5], Тернополя і Тернопільщини [6]. Василь Габор уперше дослідив українську пресу Ужгорода, зокрема й москвофільську, подав бібліографію понад 180 ужгородських періодичних видань, склав довідково-пошуковий апарат [4]. В історико-бібліографічному дослідженні Олесі Дроздовської проаналізовано періодику повітових центрів Галичини (тепер – Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська обл. та м. Перемишль (Польща), розглянуто становлення і розвиток української преси зазначених міст у визначених авторкою чотирьох періодах. Дослідження споряджено науково-пошуковим апаратом [9].

Необхідно наголосити, що досліджувані пресові видання описувалися згідно з розробленою в НДЦ періодики «Схемою повного бібліографічного опису періодичного видання» [39], яка дає можливість компактно, точно і ґрунтовно відтворити відомості про досліджуваний періодик.

Співробітники НДЦ періодики Н. Антонюк та Л. Сніцарчук упорядкували результати багаторічних студій відомого українського вченого із США Миколи Мартинюка, що містять 1345 назв української періодики Західної України, країн Центральної та Західної Європи. Це видання є своєрідною пам'яткою бібліографічної думки, адже там зафіксована авторська характеристика видань, вказані імена причетних до їхнього становлення діячів.

Видання споряджено науково-довідковим апаратом, укладеним упорядниками [22].

Започаткована серія «Періодичні видання регіонів України» представлена монографічними дослідженнями преси Мирослава Романюка, в яких на основі архівних джерел, періодичних видань із колишніх спецфондів уперше проаналізовано розвиток української преси Північної Буковини, осмислено складні процеси її функціонування в умовах панування Австро-Угорської імперії та румунської окупації, проаналізовано тематику і зміст видань, їхній вплив на формування національної свідомості буковинців [43; 44; 45]. В наукових дослідженнях Ігоря Павлюка вперше розглянуто українську пресу Волині, Холмщини і Підляшшя, які упродовж 1921–1939 рр. перебували у складі Речі Посполитої, а в 1941–1944 рр. – у складі Генеральної Губернії. На основі архівних матеріалів встановлено процес заснування, формування і розвитку преси цього регіону, показано її місце в національно-визвольній боротьбі, культурному та економічному житті краю [28; 29]. Окрім того, під егідою НДЦ періодики були видані бібліографічні покажчики преси Катеринослава і Катеринославської губернії (1838–1917 рр.) [31], Подільської губернії (1838–1917 рр.) [32], Полтави і Полтавської губернії (1838–1917 рр.) [33], укладені колективом під керівництвом Наталі Сидоренко; історико-бібліографічне дослідження І. Міляевич, присвячене періодиці Волинської губернії XIX – початку XX ст. [25]; монографічне дослідження В. Глаголюка, присвячене українській пресі Покуття міжвоєнного періоду [7].

Виховою в українському пресознавстві стала монографія Л. Сніцарчук «Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс», в якій автор охарактеризувала малозгадувані або й зовсім не відомі пресознавцям і журналістикознавцям історіографічні матеріали, що стосуються пресознавчого дискурсу міжвоєнної Галичини, критично осмислила дотичні наукові праці сучасних дослідників преси. У виданні досліджено специфіку формування і функціонування української преси в Галичині в умовах чинності законодавства Польської держави (1919–1939 рр.) у галузі пресовидання, зокрема діяльність та вплив цензури на розвиток журналістики. Вивчено динаміку пресотворення, окреслено структурно-функціональні концепції,

охарактеризовано тематичні моделі видань. Проаналізовано досвід журналістів у комплексному формуванні знань про суспільство; висвітлено особливості роботи редакційних колективів – творчу й фінансово-економічну проблематику; окреслено віхи діяльності творчих товариств. Уперше широко досліджено журналістикознавчий дискурс української преси (основні прикмети фахової діяльності, погляди журналістів на професійні проблеми в контексті міжвоєнної доби). Проаналізовано дискусії, у яких обговорювалася проблематика журналістської освіти. В науковий обіг введено опубліковані і неопубліковані матеріали, які дають змогу вивчення та узагальнення цінного пресотворчого досвіду діячів української галицької преси міжвоєнного двадцятиліття. Монографія складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, довідково-пошукового апарату [51].

У колективній монографії «Ukrainian journalism: history and modernity» співробітники НДІ пресознавства разом із науковцями інших львівських наукових інститутів висвітлили проблематику української преси ХІХ–ХХ ст. та актуальні проблеми сучасної журналістики [61].

Співробітники Інституту здійснювали свої дослідження також у ділянці жанрової преси. У монографії Лідії Сніцарчук уперше зроблена спроба цілісного дослідження сатирично-гумористичної преси українців Галичини міжвоєнного періоду: узагальнено досвід попередників української сатирично-гумористичної преси Галичини зазначеного періоду – часописів критичного напрямку австро-угорської доби; простежено в хронологічній послідовності процес підготовки до друку випуску сатирично-гумористичних видань Галичини 20–30-х рр. ХХ ст.; проаналізовано структуру і змістову наповненість часописів, їхні проблемно-тематичні напрями; визначено інтерпретаційні особливості видань у сатиричному викладі інформаційно-хронологічного матеріалу; з'ясовано вплив сатирично-гумористичних видань на розвиток українського національного руху; висвітлено роль і місце часописів критичного напрямку в системі загальноукраїнської журналістики. Книга містить два додатки: 1) Бібліографія української сатирично-гумористичної преси Галичини (1862–1939 рр.) і 2) Українська сатирично-гумористична журналістика Галичини в іменах [52].

У присвяченій дослідженню спортивної преси Галичини міжвоєнного двадцятиліття монографії Вадима Ковпака представлено історію заснування і розвитку національної спортивної преси Галичини 20–30-х рр. ХХ ст., процес її становлення і умови функціонування. Проаналізовано різновекторну інформаційно-публіцистичну спадщину, визначено її основні проблемно-тематичні аспекти, охарактеризовано роль і місце спортивних часописів Галичини у системі всеукраїнської журналістики. Здійснено спробу повернути у науковий обіг занедбані або й втрачені літописні сторінки українського спортивного друкованого слова з цінним методико-теоретичним та публіцистичним й освітньо-пізнавальним доробком [14].

Вивченню українських мистецьких періодичних видань 1920–1930-х рр. як окремого сегмента галицького медіаринку, що мав вагомий вплив на формування українського культурно-мистецького середовища Галичини між двома світовими війнами, присвячена монографія Оксани Середи. Авторка дослідила мистецьку пресу як багатогранне та поліаспектне культурологічне явище, зосередивши увагу на історико-функціональних аспектах і тематичному наповненні мистецьких пресодруків, а також подала біографічні нариси безпосередніх учасників тогочасного мистецького пресовидавничого процесу, розкривши їхні прибрані імена. Книга складається з передмови, чотирьох розділів, післямови, споряджена довідково-пошуковим апаратом [50].

У межах серії «Українська періодика за кордоном» побачили світ праці, присвячені вивченню преси української еміграції. В історико-бібліографічному дослідженні М. Савки вперше систематизовано й проаналізовано чисельно багату українську еміграційну пресу у Чехословацькій Республіці між двома світовими війнами, досліджено історичні, культурні, ідеологічні передумови та особливості цієї преси, подано бібліографічні й змістові характеристики видань [49]. Праця польського дослідника Омеляна Вішки «Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920–1939», перевидана в Україні (відредагована, змакетована, проілюстрована й підготовлена до друку в НДЦ періодики) [3], заповнила деякі прогалини в історії функціонування і розвитку української еміграційної періодики міжвоєнної доби, охарактеризувала причини й умови творення преси українців

у таборах для інтернованих військовиків. Автор приділив особливу увагу видавничим осередкам, видавцям і редакторам української еміграційної періодики на теренах Польщі, дав порівняльну характеристику української емігрантської преси з українською пресою, яка видавалася у той час на теренах Польщі. Становленню, розвитку і проблематиці преси української еміграції у Франції міжвоєнного двадцятиріччя присвячене дисертаційне дослідження Олександри Денеки [8]. Пресі української політичної еміграції в Німеччині присвячена монографія Надії Кулеші, в якій вперше здійснено комплексне дослідження української преси, яка виходила в період між закінченням Першої і Другої світових воєн (1919–1945 рр.), досліджено процес її формування та умови функціонування, проаналізовано типологічні особливості видань, вивчено специфіку змістового наповнення часописів, зокрема публіцистики. Віднайдено значну кількість нової інформації, що характеризує громадсько-політичне життя української еміграції, а також різноаспектну, зокрема видавничу, діяльність українських політичних, суспільних рухів, об'єднань, товариств, наукових інституцій. Доповнено творчі портрети визначних діячів української політики, науки, культури і мистецтва, які брали участь у створенні національної преси, новими гранями діяльності. Визначено роль еміграційної періодики у збереженні та розвитку національної ідеї, у національно-культурному розвитку українського народу. Книга містить вступ, три розділи, висновки, два додатки та іменний покажчик [17].

Наталя Антонюк уперше зробила спробу на широкому історичному тлі визначити етапи і з'ясувати особливості культурного процесу на західноукраїнських землях у роки Другої світової війни шляхом аналізу стану його основних складових: освіти, науки, літератури, мистецтва, релігійного життя та видавничої діяльності. Особливістю дослідження стало використання понад шістдесяті легальних періодиків, що виходили в той час у Генеральній Губернії, які були основним фактологічним джерелом монографії [1].

Мар'яна Комариця систематизовано розкрила зміст раніше схованого у «спецфонді» часопису «Дзвони» (Львів, 1933–1939) [15], на основі публікацій у періодичних виданнях міжвоєнного двадцятиліття осмислила естетичні засади відомих у міжвоєнну

добу греко-католицьких літературознавців, які публікувалися в низці галицьких часописів [16].

Валентина Передерій уперше видала анотований каталог українських жіночих видань (22 назви), що виходили в Галичині упродовж 1853–1939 рр., у якому розкрито їхній характер, зміст і проблематику публікацій, вміщено біографічні відомості про діячів (110 осіб), які брали участь у видаванні жіночих часописів [57].

Окремим сегментом досліджень Інституту є персоніфікована історія преси. Серед праць цієї тематики було видано підготовлену до друку в НДІ пресознавства монографію Світлани Романюк, присвячену публіцистичній, редакторській та видавничій діяльності Олександра Барвінського [48], Роксоляна Романюк здійснила дисертаційне дослідження публіцистичної й редакторської діяльності Осипа Маковея [47]. В Інституті були підготовлені до друку окремі книги монографічного серіалу Володимира Качкана, присвяченого постатям малознаних українських письменників, учених, культурологів, визначних публіцистів, редакторів, видавців. Монографія написана на основі архівних джерел, раритетів, давньої газетно-журнальної періодики та епістолярію [12; 13].

Підготований до друку словник псевдонімів та криптонімів українських діячів Надії Брайлян містить відомості про більш як 6000 авторів і творців української преси [2]. При роботі над словником було досліджено понад 700 друкованих і майже 100 електронних джерел. Серед опрацьованих друкованих видань – енциклопедії, біографічні словники, збірники наукових праць, матеріали конференцій, бібліографічні та біобібліографічні покажчики, пресознавчі дослідження, покажчики змісту видань, а також спогади, мемуари, листування etc. До слова, значна кількість псевдонімів і криптонімів вводиться в науковий обіг завдяки опрацюванню усіх 29 випусків «Збірника праць Науково-дослідного інституту пресознавства» [11]. У публікаціях розділу «Українська журналістика в іменах» розкрито велику кількість прибраних імен українських діячів на основі ретельного дослідження авторами преси архівних джерел, редакційних матеріалів тощо. Чимало інформації про псевдоніми авторка словника почерпнула також зі збірників доповідей і повідомлень

Всеукраїнських науково-практичних конференцій «Українська періодика: історія і сучасність» [2].

У хрестоматії «Українська преса», якою започаткувалося серійне видання історико-журналістських матеріалів другої половини XIX – першої половини XX ст., професор Михайло Нечиталюк зібрав, упорядкував і прокоментував маловідомі тексти, що друкувалися в українській періодиці Східної України у 1860-х рр. (т. 1), пресові тексти, що публікувалися у західноукраїнській періодиці цього ж періоду (т. 2). Обидва томи містять історико-аналітичні статті, нариси та мемуари сучасників і дослідників нашого часу для належної орієнтації читачів у тогочасному дуже розмаїтому й суперечливому пресово-журналістському процесі. Хрестоматія оснащена широким коментарно-пояснювальним біографічним апаратом, автентичними зразками окремих редакційних і полемічних текстів [55].

Значний вклад в історіографію українського пресознавства здійснив Юрій Шаповал своїми фундаментальними дослідженнями двох найбільших українських часописів. У монографії, присвяченій щоденнику «Діло», на системному фактичному матеріалі вивчено першу українську щоденну газету «Діло» (1880–1939 рр.), яка впродовж шести десятиліть концентрувала й виражала громадську думку нації, боролась за її права, державницькі устремління, згуртовувала видатних культурних і громадських діячів, прилучала до скарбів світової цивілізації [59]. Монографія споряджена історико-бібліографічним описом видання та іменним покажчиком. У наступній монографії вперше досліджено, за висловом І. Франка, «найважливіше українське видання» – «Літературно-Науковий Вістник» (1898–1932 рр.), адже саме він став визначальним фактором у консолідації нації навколо державницьких ідеалів, у прилученні її до здобутків національної та світової культури. У монографії висвітлена самовіддана редакторська діяльність І. Франка, М. Грушевського, Д. Донцова, які в різні періоди очолювали часопис [60].

Плідною виявилася багаторічна співпраця Інституту із завідувачем відділу україніки ЛННБ України Костянтином Курилишиним. Адже саме тут відбувалося і продовжує від-

буватися редагування, укладання науково-довідкового апарату, макетування і підготовка до друку наукових досліджень автора, а саме двотомного історико-бібліографічного дослідження української легальної преси в умовах німецької окупації [18], монографії, присвяченої дослідженню українського життя в умовах німецької окупації за матеріалами україномовної преси, що виходила у Генеральній Губернії та Райхскомісаріаті України впродовж 1939–1944 рр. [19], дослідження біобібліографістики львівського часопису «Галичанин» (1893–1913 рр.) [20]. Уже сім томів біобібліографічного дослідження найбільшого українського часопису «Діло» побачили світ [21], продовжується робота над наступними томами.

До десятирічного ювілею Науково-дослідного центру періодики було видано двотомник, присвячений науковій діяльності інституції. У першому томі проаналізовано найважливіші чинники наукового пошуку співробітників Центру періодики, їхні творчі здобутки, подано бібліографічні описи наукових праць, виданих Центром упродовж 1993–2003 рр. Другий том ознайомлює із біобібліографічним покажчиком як науковців, що працювали на той час у самому Центрі, так і видатних дослідників преси та журналістики з інших інституцій, які активно співпрацювали з НДЦ періодики [26].

Наприкінці наголосимо, що у цій статті зроблена спроба розглянути праці співробітників Інституту, які доповнили засадничий перелік праць з історіографії українського пресознавства, що з'явилися насамперед у книжкових виданнях НДЦ пресознавства. Значна кількість історіографічних праць наших співробітників була опублікована в збірниках інших наукових інституцій та у матеріалах численних наукових симпозіумів, які, сподіваємося, будуть вивчені у близькій перспективі.

Обмежені вимогами обсягів журнальної статті, усвідомлюємо неможливість вичерпно розглянути поставлене завдання. До розгляду були взяті лише найбільш відомі й ґрунтовні за змістом праці, які змогли певною мірою заповнити собою нішу досліджуваної проблеми. Схематичність і тезовість статті визначає завдання на майбутнє: написання ґрунтовного, розгорнутого дослідження про сучасну історіографію українського пресознавства.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що науковці НДІ пресознавства ЛННБ України імені В. Стефаніка за 30 років діяльності збагатили джерельну базу українського пресознавства значною кількістю наукових досліджень, присвячених історії преси та журналістики. До реєстру історіографії вітчизняного пресознавства увійшли різноаспектні праці цієї наукової дисципліни, зосереджені, зокрема, у багатотомному історико-бібліографічному виданні «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.», у двадцяти дев'яти випусках «Збірника праць Науково-дослідного інституту пресознавства», двадцяти випусках матеріалів до енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах», у серіях «Періодичні видання регіонів України», «Періодичні видання міст України», «Українська періодика за кордоном», а також монографічні дослідження, присвячені становленню і розвитку української преси, висвітлюваній на її шпальтах проблематиці, особливостям інформаційної політики, вивченню творчого спадку діячів української преси і журналістики, системному дослідженню окремих пресових видань. Значна кількість історіографічних праць співробітників Інституту знайшла своє місце на сторінках видань інших наукових інституцій та у матеріалах численних наукових симпозіумів, які необхідно систематизувати і проаналізувати в наступних дослідженнях.

Література

1. Антонюк Н. В. Українське культурне життя в «Генеральній Губернії» (1939–1944 рр.): за матеріалами періодичної преси. Львів, 1997. 232 с.
2. Брайлян Н. Приховані імена: словник псевдонімів та криптонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст. Львів, 880 с.
3. Вішка О. Преса української еміграції у Польщі (1920–1939 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2002. 479 с.
4. Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2003. 564 с.
5. Галушко М. Українські часописи Станіслава (1879–1944 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2001. 304 с.
6. Галушко М. Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2008. 352 с.
7. Глаголюк В. П. Українська преса Покуття як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю 20–30-х рр. ХХ ст.: монографія. Львів, 2007; Київ: ВЦ «Просвіта», 2008. 224 с.

8. Денека О. І. Українська еміграційна преса у Франції 20–30-х рр. ХХ ст.: Становлення, розвиток, проблематика: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2006. 20 с.
9. Дроздовська О. Українські часописи повітових міст Галичини (1865–1939 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2001. 364 с.
10. Зайченко І. В. Проблеми української національної школи у пресі другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Львів, 2002. 342 с.
11. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. Львів, 1994. Вип. 1. 294 с.; 1995. Вип. 2. 424 с.; 1997. Вип. 3/4. 464 с.; 1998. Вип. 5. 506 с.; 1999. Вип. 6. 552 с.; 2000. Вип. 7. 596 с.; 2000. Вип. 8. 476 с.; 2001. Вип. 9. 648 с.; 2002. Вип. 10. 560 с.; 2003. Вип. 11. 888 с.; 2004. Вип. 12. 512 с.; 2005. Вип. 13. 636 с.; 2006. Вип. 14. 556 с.; 2007. Вип. 15. 472 с.; 2008. Вип. 1(16). 520 с.; 2009. Вип. 1(17). 640 с.; 2010. Вип. 2(18). 600 с.; Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. Львів, 2011. Вип. 1(19). 500 с.; 2012. Вип. 2(20). 456 с.; 2013. Вип. 3(21). 616 с.; 2014. Вип. 4(22). 608 с.; 2015. Вип. 5(23). 652 с.; 2016. Вип. 6(24). 464 с.; 2017. Вип. 7(25). 496 с.; 2018. Вип. 8(26). 388 с.; 2019. Вип. 9(27). 444 с.; 2020. Вип. 10(28). 400 с.; 2021. Вип. 11(29). 392 с.
12. Качкан В. А. Хай святиться ім'я твоє: Історія української літератури і культури в персоналіях (ХІХ – перша половина ХХ ст.). Львів, 2000. Кн. 4. 368 с.
13. Качкан В. А. Хай святиться ім'я твоє: Історія української літератури і культури в персоналіях (ХІХ–ХХ ст.). Львів, 2002. Кн. 5. 472 с.; Львів, 2004. Кн. 6, 7. 718 с.: іл.
14. Ковпак В. О. Українська спортивна періодика Галичини 20–30-х рр. ХХ ст.: монографія. Львів, 2008. 236 с.
15. Комариця М. Журнал «Дзвони» (1931–1939): системат. покажч. змісту. Львів, 1997. 217 с.
16. Комариця М. Українська «католицька критика»: феномен 20–30-х рр. ХХ ст. Львів, 2007. 328 с.
17. Кулеша Н. Українська преса в Німеччині 1919–1945 рр.: формування і функціонування: монографія. Львів, 2009. 344 с.
18. Курилишин К. Українська легальна преса періоду німецької окупації (1939–1944 рр.): іст.-бібліогр. дослідж.: у 2 т. Львів, 2007. Т. 1.: А–М. 640 с.; Т. 2: Н–Я. 592 с.
19. Курилишин К. Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944 рр.): за матеріалами україномовної легальної преси. Львів, 2010. 328 с.
20. Курилишин К. Часопис «Галичанинъ» (Львів, 1893–1913 рр.): матеріали до біобібліографістики. Дрогобич: Коло, 2013. 698 с.
21. Курилишин К. Часопис «Діло» (Львів, 1880–1939 рр.): матеріали до біобібліографістики. Дрогобич: Коло, 2015. Т. 1: 1880–1889 рр. 640 с.; 2016. Т. 2: 1890–1894 рр. 607 с.; 2017. Т. 3: 1895–1899 рр. 712 с.; 2018. Т. 4: 1900–1904. 822 с.; 2019. Т. 5: 1905–1909. 766 с.; 2020. Т. 6: 1910–1913. 696 с. 2022. Т. 7: 1914–1923 рр. 794 с.

22. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.): матеріали до бібліогр. Львів, 1998. 298 с.
23. Михайлин І. Л. Нарис історії українського журналістикознавства. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Сер.: Соціальні комунікації. 2010. № 903. Вип. 2. С. 61–84.
24. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник. 5-ге вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 496 с.
25. Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX ст.: іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2004. 376 с.
26. Науково-дослідний центр періодики (1993–2003 рр.): у 2 т. Львів, 2003. Т. 1: Наукова діяльність: покажч. видань. 332 с.; Львів, 2003. Т. 2: Постаті: біобібліогр. покажч. 676 с.
27. Нечиталюк М. Ф. Методологічні проблеми історико-журналістських досліджень. *Українська періодика: історія і сучасність*: тези доп. і повідомл. Всеукр. наук.-теорет. конф. (9–10 груд. 1993 р.). Львів, 1993. С. 17–22.
28. Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. Львів: Каменяр, 2001. 286 с.
29. Павлюк І. Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917–1939 рр.): анот. покажч. Львів; Луцьк: Надстир'я, 1997. 180 с.
30. Періодика Західної України 20–30-х рр. XX ст.: матеріали до бібліогр.: у 5 т. Львів, 1998. Т. 1. 320 с.; 1999. Т. 2. 360 с.; 2000. Т. 3. 314 с.; 2001. Т. 4. 324 с.; 2003. Т. 5. 386 с.
31. Періодичні видання Катеринослава та Катеринославської губернії (1838–1917 рр.): список / уклад. Н. М. Сидоренко та ін. Львів; Київ, 1995. 153 с.
32. Періодичні видання Подільської губернії (1838–1917 рр.): покажчик / уклад. Н. Сидоренко та ін. Львів; Київ, 1999. 68 с.
33. Періодичні видання Полтави та Полтавської губернії (1838–1917 рр.): список / упоряд. Н. М. Сидоренко та ін. Львів; Київ, 1996. 126 с.
34. Пресознавство / *Press Studies*. Львів, 2022. Вип. 1. 244 с.
35. Романюк М. «Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства» (1994–2021 рр.) як джерело вивчення історії преси. *Пресознавство / Press Studies*. Львів, 2022. Вип. 1. С. 3–13. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-1>.
36. Романюк М. На шляху до створення репертуару української періодики (Науково-дослідному центру періодики Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України – 9 років). *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 3–24.
37. Романюк М. Українська преса XIX–XX ст. як наративне історичне джерело. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Львів: Оріяна-Нова, 2007. Т. 1: 1812–1990 рр. С. 3–56.
38. Романюк М. Українське пресознавство на порозі XXI століття. Львів, 2000. 110 с.

39. Романюк М. М., Галушко М. В. Схема повного бібліографічного опи- су періодичних видань. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 1994. Вип. 1. С. 271–290.
40. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломиї (1865–1994 рр.). Львів, 1996. 238 с.
41. Романюк М. М. Історія української преси: проблеми періодизації. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 1993. Вип. 1. С. 6–14.
42. Романюк М. М. Науково-дослідний інститут пресознавства: двадцять років формування репертуару української періодики XIX – початку XXI ст. *Українська періодика: історія і сучасність: доп. та повідомл. 11-ої Всеукр. наук.-теорет. конф.*, Львів, 29–30 листоп. 2013 р. Львів, 2013. С. 3–10.
43. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини (1870–1918 рр.). Львів, 1998. 200 с.
44. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини (1918–1940 рр.). Львів: Фенікс, 1996. 196 с.
45. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.). Львів: Фенікс, 2000. 588 с.
46. Романюк М. М. Українське пресознавство як спеціальна історична дисципліна: до постановки проблеми. *Поліграфія і видавнича справа*. Львів, 2002. Вип. 39. С. 9–19.
47. Романюк Р. М. Публіцистична й редакторська діяльність Осипа Маковея: суспільні та фахові виклики: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04. Запоріжжя, 2012. 20 с.
48. Романюк С. Олександр Барвінський – публіцист, редактор, видавець: монографія. Львів, 2009. 376 с.
49. Савка М. Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. XX ст.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2002. 308 с.
50. Серета О. У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного періоду. Львів, 2022. 364 с.
51. Сніцарчук Л. Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс: монографія. Львів, 2009. 416 с.
52. Сніцарчук Л. В. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості. Львів, 2001. 240 с.
53. Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклоп. слов. Львів, 1994. Вип. 1. 234 с.; 1995. Вип. 2. 338 с.; 1996. Вип. 3. 424 с.; 1997. Вип. 4. 352 с.; 1998. Вип. 5. 410 с.; 1999. Вип. 6. 472 с.; 2000. Вип. 7. 485 с.; 2001. Вип. 8. 414 с.; 2002. Вип. 9. 436 с.; 2003. Вип. 10. 588 с.; 2004. Вип. 11. 566 с.; 2005. Вип. 12. 616 с.; 2006. Вип. 13. 520 с.; 2007. Вип. 14. 396 с.; 2008. Вип. 15. 388 с.; 2009. Вип. 16. 320 с.; 2010. Вип. 17. 386 с.; 2011. Вип. 18. 468 с.; 2012. Вип. 19. 380 с.; 2013. Вип. 20. 576 с.
54. Українська періодика: історія і сучасність: доп. та повідомл. ... Всеукр. наук.-теорет. конф. ... Львів, 1993. 272 с.; Львів; Житомир, 1994. 212 с.;

Львів, 1995. 292 с.; 1997. 295 с.; 1999. 600 с.; 2000. 560 с.; 2002. 740 с.; 2003. 988 с.; 2005. 676 с.; 2008. 776 с.; 2013. 604 с.; 2018. 434 с.

55. Українська преса: хрестоматія / за ред., упорядкув., ред. текстів, прим. та коментарі М. Ф. Нечиталюка. Львів, 1999. Т. 1: Преса Східної України 60-х років XIX ст. 520 с.; 2002. Т. 2: Преса Галичини 60-х років XIX ст. 732 с.

56. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2006. Т. 1: 1816–1890 pp. 560 с.; 2009. Т. 2: 1891–1905 pp. 480 с.; 2011. Т. 3: 1906–1910 pp. 496 с.; 2014. Т. 4: 1911–1916 pp. 568 с.; 2019. Т. 5: 1917 p. 672 с.; 2020. Т. 6: 1918 p. 776 с.; 2022. Т. 7: 1919 p. 800 с.

57. Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853–1939 pp.): анот. кат. / уклад. В. А. Передирій. Львів: Наук. видав. Підприємство «Мета», 1996. 191 с.

58. Українські часописи Львова: іст.-бібліогр. дослідж.: у 3 т., 4 кн. Львів: Світ, 2001. Т. 1: 1848–1900 pp. 744 с.; 2002. Т. 2: 1901–1919 pp. 692 с.; 2003. Т. 3. Кн. 1: 1920–1928 pp. 912 с.; 2003. Т. 3. Кн. 2: 1929–1939 pp. 928 с.

59. Шаповал Ю. Г. «Діло» (1880–1939 pp.): Поступ української суспільної думки. Львів, 1999. 384 с.

60. Шаповал Ю. Г. «Літературно-Науковий Вістник» (1898–1932 pp.): Творення державницької ідеології українства. Львів, 2000. 352 с.

61. Ukrainian journalism: history and modernity: [кол. моногр.]. LAP Lambert Academic Publishing (2020-09-23); ISBN-13: 978-620-2-81670-0; ISBN-10: 6202816708.

References

1. Antoniuk, N. V. (1997). *Ukrainske kulturne zhyttia v «Heneralnii Hubernii» (1939–1944 rr.): za materialamy periodychnoi presy* [Ukrainian cultural life in the «General Governorate» (1939–1944): according to the materials of the periodical press], Lviv, 232 (in Ukr.).

2. Brailian, N. *Prykhovani imena: slovnyk psevdonimiv ta kryptonimiv ukrainskykh avtoriv XIX–XXI st.: rukopys* [Hidden names: a dictionary of pseudonyms and cryptonyms of Ukrainian authors of the 19th–21st centuries: manuscript] (in Ukr.).

3. Vishka, O. (2002). *Presa ukrainskoi emihratsii u Polshchi, 1920–1939: ist.-bibliohr. doslidzh.* [Press of the Ukrainian emigration in Poland, 1920–1939: hist.-bibliogr. research], Lviv, 479 (in Ukr.).

4. Habor, V. (2003). *Ukrainski chasopysy Uzhhoroda (1867–1944 rr.): ist.-bibliohr. doslidzh.* [Ukrainian periodicals of Uzhgorod (1867–1944): hist.-bibliogr. research], Lviv, 564 (in Ukr.).

5. Halushko, M. (2001). *Ukrainski chasopysy Stanislava (1879–1944 rr.): ist.-bibliohr. doslidzh.* [Ukrainian periodicals of Stanislaw (1879–1944): hist.-bibliogr. research], Lviv, 304 (in Ukr.).

6. Halushko, M. (2008). *Ukrainski chasopysy Ternopolia i Ternopilshchyny (1886–1944 rr.): ist.-bibliohr. doslidzh.* [Ukrainian periodicals of Ternopil and Ternopil region (1886–1944): hist.-bibliogr. research], Lviv, 352 (in Ukr.).

7. Hlaholiuk, V. P. (2007, 2008). *Ukrainska presa Pokuttia yak dzherelo vyvchennia suspilno-politychnoho zhyttia kraiu 20–30-kh rr. XX st.: monohrafiia*. [Ukrainian Pokuttia's press as a source of study of the social and political life of the region in the 20s and 30s of the 20th century: a monograph], Lviv; Kyiv: «Prosvita», 224 (in Ukr.).

8. Deneka, O. I. (2006). *Ukrainska emihratsiina presa u Frantsii 20–30-kh rr. XX st.: Stanovlennia, rozvytok, problematyka: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk*. [The Ukrainian emigre press in France in the 20s and 30s of the 20th century: Formation, development, problems: autoref. thesis ... candidate philol. of science], Lviv, 20 (in Ukr.).

9. Drozdovska, O. (2001). *Ukrainski chasopysy povitovykh mist Halychyny (1865–1939 rr.): ist.-bibliohr. doslidzh.* [Ukrainian periodicals of the county towns of Galicia (1865–1939): hist.-bibliogr. research], Lviv, 364 (in Ukr.).

10. Zaichenko, I. V. (2002). *Problemy ukrainskoi natsionalnoi shkoly u presi druhoi polovyny XIX – pochatku XX st.* [Problems of the Ukrainian national school in the press of the second half of the 19th – beginning of the 20th century], Lviv, 342 (in Ukr.).

11. (1994–2021). *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, Lviv, 1994, (1), 294; 1995, (2), 424; 1997, (3/4), 464; 1998, (5), 506; 1999, (6), 552; 2000, (7), 596; 2000, (8), 476; 2001, (9), 648; 2002, (10), 560; 2003, (11), 888; 2004, (12), 512; 2005, (13), 636; 2006, (14), 556; 2007, (15), 472; 2008, 1(16), 520; 2009, 1(17), 640; 2010, 2(18), 600; *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, 2011, 1(19), 500; 2012, 2(20), 456; 2013, 3(21), 616; 2014, 4(22), 608; 2015, 5(23), 652; 2016, 6(24), 464; 2017, 7(25), 496; 2018, 8(26), 388; 2019, 9(27), 444; 2020, 10(28), 400; 2021, 11(29), 392 (in Ukr.).

12. Kachkan, V. A. (2000). *Khai sviatytsia imia tvoie: Istoriiia ukrainskoi literatury i kultury v personaliakh (XIX – persha polovyna XX st.)* [Hallowed be your name: History of Ukrainian literature and culture in personalities (19th – first half of the 20th centuries)], Lviv, (4), 368 (in Ukr.).

13. Kachkan, V. A. (2002, 2004). *Khai sviatytsia imia tvoie: Istoriiia ukrainskoi literatury i kultury v personaliakh (XIX–XX st.)* [Hallowed be your name: History of Ukrainian literature and culture in personalities (XIX–XX centuries)], Lviv, 2002, (5), 472; 2004, (6, 7), 718: il. (in Ukr.).

14. Kovpak, V. O. (2008). *Ukrainska sportyvna periodyka Halychyny 20–30-kh rr. XX st.: monohrafiia* [Ukrainian sports periodicals of Galicia in the 20s and 30s of the 20th century: a monograph], Lviv, 236 (in Ukr.).

15. Komarytsia, M. (1997). *Zhurnal «Dzvony» (1931–1939): systemat. pokazhch. zmistu* [The journal *Dzvony* (1931–1939): systematic. index content], Lviv, 217 (in Ukr.).

16. Komarytsia, M. (2007). *Ukrainska «katolytska krytyka»: fenomen 20–30-kh rr. XX st.* [Ukrainian «Catholic criticism»: a phenomenon of the 20s and 30s of the 20th century], Lviv, 328 (in Ukr.).

17. Kulesha, N. (2009). *Ukrainska presa v Nimechchyni 1919–1945 rr.: formuvannia i funktsionuvannia: monohrafiia* [Ukrainian press in Germany 1919–1945: formation and functioning: monograph], Lviv, 344 (in Ukr.).

18. Kurylyshyn, K. (2007). Ukrainska lehalna presa periodu nimetskoï okupatsii (1939–1944 rr.): ist.-bibliohr. doslidzh.: u 2 t. [Ukrainian legal press during the period of German occupation (1939–1944): hist.-bibliogr. research; in 2 vol.], Lviv, (1: A–M), 640; (2: N–Ia), 592 (in Ukr.).

19. Kurylyshyn, K. (2010). Ukrainske zhyttia v umovakh nimetskoï okupatsii (1939–1944 rr.): za materialamy ukrainomovnoi lehalnoi presy [Ukrainian life under German occupation (1939–1944): according to the materials of the Ukrainian-language legal press], Lviv, 328 (in Ukr.).

20. Kurylyshyn, K. (2013). Chasopys «Halychanyn» (Lviv, 1893–1913 rr.): materialy do biobibliohrafistyky [The newspaper *Halychanyn* (Lviv, 1893–1913): materials for biobibliography], Drohobych: Kolo, 698 (in Ukr.).

21. Kurylyshyn, K. (2015–2022). Chasopys «Dilo» (Lviv, 1880–1939 rr.): materialy do biobibliohrafistyky [*Dilo* newspaper (Lviv, 1880–1939): materials for biobibliography], Drohobych: Kolo, 2015, (1: 1880–1889 rr.), 640; 2016, (2: 1890–1894 rr.), 607; 2017, (3: 1895–1899 rr.), 712; 2018, (4: 1900–1904 rr.), 822; 2019, (5: 1905–1909 rr.), 766; 2020, (6: 1910–1913 rr.), 696; 2022, (7: 1914–1923 rr.), 794 (in Ukr.).

22. Martyniuk, M. (1998). Ukrainski periodychni vydannia Zakhidnoi Ukrainy, krain Tsentralnoi ta Zakhidnoi Yevropy (1914–1939 rr.): materialy do bibliohr. [Ukrainian periodicals of Western Ukraine, the countries of Central and Western Europe (1914–1939): materials for the bibliography], Lviv, 298 (in Ukr.).

23. Mykhailyn, I. L. (2010.). Narys istorii ukrainskoho zhurnalistykoznavstva [Essay on the history of Ukrainian journalism], *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*. Ser.: Sotsialni komunikatsii, (903, 2), 61–84 (in Ukr.).

24. Mykhailyn, I. L. (2011). *Osnovy zhurnalistyky: pidruchnyk* [Fundamentals of journalism: a textbook], 5-te vyd. pererob. ta dop., Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 496 (in Ukr.).

25. Miliasevych, I. (2004). Periodychni vydannia Volynskoi hubernii XIX – pochatku XX st.: ist.-bibliohr. doslidzh. [Periodicals of the Volyn province of the 19th - early 20th centuries: hist.-bibliogr. research], Lviv, 376 (in Ukr.).

26. (2003). *Naukovo-doslidnyi tsentr periodyky (1993–2003 rr.): u 2 t.* [Scientific Research Center of Periodicals (1993–2003): in 2 vols.], Lviv, (1: Naukova diialnist: pokazhch. vydan. [Scientific activity: index. publications]), 332; (2: Postati: biobibliohr. pokazhch. [Figures: biobibliogr. index]), 676 (in Ukr.).

27. Nechytaliuk, M. F. (1993). Metodolohichni problemy istoryko-zhurnalistskykh doslidzhen [Methodological problems of historical and journalistic research], *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist: tezy dop. i povidom. Vseukr. nauk.-teoret. konf.* (9–10 hrud. 1993 r.), Lviv, 17–22 (in Ukr.).

28. Pavliuk, I. (2001). Ukrainska lehalna presa Volyni, Polissia, Kholmshchyny ta Pidliashshia 1917–1939, 1941–1944 rr. [Ukrainian legal press of Volhynia, Polissia, Kholmshchyna and Podlasie 1917–1939, 1941–1944], Lviv: Kameniar, 286 (in Ukr.).

29. Pavliuk, I. (1997). *Ukrainski chasopysy Volyni, Polissia, Kholmshchyny ta Pidliashshia (1917–1939 rr.): anot. pokazhch.* [Ukrainian magazines of Volhynia, Polissia, Kholmshchyna and Pidlyaschya (1917–1939): annotation. index], Lviv; Lutsk: Nadstyria, 180 (in Ukr.).
30. (1998–2003). *Periodyky Zakhidnoi Ukrainy 20–30-kh rr. XX st.: materialy do bibliohr.: u 5 t.* [Periodicals of Western Ukraine of the 20s–30s of the 20th century: materials for the bibliography: in 5 vol.], Lviv, 1998, (1), 320; 1999, (2), 360; 2000, (3), 314; 2001, (4), 324; 2003, (5), 386 (in Ukr.).
31. (1995). *Periodychni vydannia Katerynoslava ta Katerynoslavskoi hubernii (1838–1917 rr.): spysok* [Periodicals of Katerynoslav and the Katerynoslav province (1838–1917): list] / uklad. N. M. Sydorenko ta in., Lviv; Kyiv, 153 (in Ukr.).
32. (1999). *Periodychni vydannia Podilskoi hubernii (1838–1917 rr.): pokazhchik* [Periodicals of the Podilsk Province (1838–1917): index] / uklad. N. Sydorenko ta in., Lviv; Kyiv, 68 (in Ukr.).
33. (1996). *Periodychni vydannia Poltavy ta Poltavskoi hubernii (1838–1917 rr.): spysok* [Periodicals of Poltava and Poltava Province (1838–1917): list] / uporiad. N. M. Sydorenko ta in., Lviv; Kyiv, 126 (in Ukr.).
34. (2022). *Presoznavstvo / Press Studies*, Lviv, (1), 244 (in Ukr.).
35. Romaniuk, M. (2022). «Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva» (1994–2021 rr.) yak dzherelo vyvchennia istorii presy [«Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva» (1994–2021) as source studying the history of the press], *Presoznavstvo / Press Studies*, Lviv, (1), 3–13 (in Ukr.). DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-1>.
36. Romaniuk, M. (2002). *Na shliakhu do stvorennia repertuaru ukrainskoi periodyky (Naukovo-doslidnomu tsentru periodyky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy – 9 rokov)* [On the way to creating a repertoire of Ukrainian periodicals (Research and Research Center of Periodicals of the V. Stefanyk Lviv Scientific Library of the National Academy of Sciences of Ukraine – 9 years)], *Ukrainska periodyky: istoriia i suchasnist: dop. ta povidoml. siomoi Vseukr. nauk.-teoret. konf.*, 17–18 trav. 2002 r., Lviv, 3–24 (in Ukr.).
37. Romaniuk, M. (2007). *Ukrainska presa XIX–XX st. yak naratyvne istorychne dzherelo* [Ukrainian press of the 19th–20th centuries as a narrative historical source], *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.: ist.-bibliohr. doslidzh.*, Lviv: Oriiana-Nova, (1: 1812–1990 rr.), 3–56 (in Ukr.).
38. Romaniuk, M. (2000). *Ukrainske presoznavstvo na porozhchii XXI stolittia* [Ukrainian journalism at the threshold of the 21st century], Lviv, 110 (in Ukr.).
39. Romaniuk, M. M., Halushko, M. V. (1994). *Skhema povnoho bibliohrafichnoho opysu periodychnykh vydan* [Scheme of a complete bibliographic description of periodicals], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, Lviv, (1), 271–290 (in Ukr.).
40. Romaniuk, M. M., Halushko, M. V. (1996). *Ukrainski chasopysy Kolomyi (1865–1994 rr.)* [Ukrainian periodicals of Kolomyia (1865–1994)], Lviv, 238 (in Ukr.).

41. Romaniuk, M. M. (1993). Istoriiia ukrainskoi presy: problemy periodyzatsii [History of Ukrainian press: problems of periodization], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, Lviv, (1), 6–14 (in Ukr.).
42. Romaniuk, M. M. (2013). Naukovo-doslidnyi instytut presoznavstva: dvadtsiat rokiv formuvannia repertuaru ukrainskoi periodyky XIX – pochatku XX st. [Research Institute of Press Studies: twenty years of formation of the repertoire of Ukrainian periodicals of the 19th – early 21st centuries], *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist: dop. ta povidoml.* 11-oi Vseukr. nauk.-teoret. konf., Lviv, 29–30 lystop. 2013 r., Lviv, 3–10 (in Ukr.).
43. Romaniuk, M. M. (1998). Ukrainska presa Pivnichnoi Bukovyny (1870–1918 rr.) [The Ukrainian press of Northern Bukovyna (1870–1918)], Lviv, 200 (in Ukr.).
44. Romaniuk, M. M. (1996). Ukrainska presa Pivnichnoi Bukovyny (1918–1940 rr.) [The Ukrainian press of Northern Bukovyna (1918–1940)], Lviv: Feniks, 196 (in Ukr.).
45. Romaniuk, M. M. (2000). Ukrainska presa Pivnichnoi Bukovyny yak dzherelo vyvchennia suspilno-politychnoho zhyttia kraiu (1870–1940 rr.) [The Ukrainian press of Northern Bukovyna as a source of studying the social and political life of the region (1870–1940)], Lviv: Feniks, 588 (in Ukr.).
46. Romaniuk, M. M. (2002). Ukrainske presoznavstvo yak spetsialna istorychna dystsyplina: do postanovky problemy [Ukrainian press studies as a special historical discipline: before the problem statement], *Polihrafiia i vydavnycha sprava*, Lviv, (39), 9–19 (in Ukr.).
47. Romaniuk, R. M. (2012). Publitsystychna y redaktorska diialnist Osypa Makoveya: suspilni ta fakhovi vyklyky [Journalistic and editorial activity of Osip Makovey: social and professional challenges]: avtoref. dys. ... kand. nauk iz sots. komunikatsii: 27.00.04, Zaporizhzhia, 20 (in Ukr.).
48. Romaniuk, S. (2009). Oleksandr Barvynskiy – publitsyst, redaktor, vydavets: monohrafiia [Oleksandr Barvynskiy – publicist, editor, publisher: monograph], Lviv, 376 (in Ukr.).
49. Savka, M. (2002). Ukrainska emihratsiina presa u Chekhoslovatskii Respublitsi (20–30-ti rr. XX st.): ist.-bibliohr. doslidzh. [Ukrainian emigration press in the Czechoslovak Republic (20-30s of XX century): hist.-bibliogr. research], Lviv, 308 (in Ukr.).
50. Sereda, O. (2022). U poloni artu: ukrainska mystetska presa Halychyny mizhvoiennoho period: monohrafiia [Captive of art: the Ukrainian art press of Galicia in the interwar period: monograph], Lviv, 364 (in Ukr.).
51. Snitsarchuk, L. (2009). Ukrainska presa Halychyny (1919–1939 rr.) i zhurnalistykoznachnyi dyskurs: monohrafiia [Ukrainian press of Halychyna (1919–1939) and journalistic discourse: monograph], Lviv, 416 (in Ukr.).
52. Snitsarchuk, L. V. (2001). Ukrainska satyrychno-humorystychna presa Halychyny 20–30-kh rr.: istoryko-funktsionalnyi aspekt ta interpretatsiini osoblyvosti [The Ukrainian satirical and humorous press of Galicia in the 20s and 30s: historical and functional aspect and interpretive features], Lviv, 240 (in Ukr.).

53. (1994–2013). *Ukrainska zhurnalistyka v imenakh: materialy do entsyklop. slov.* [Ukrainian journalism in names: materials for the encyclopedia dictionary], Lviv, 1994, (1), 234; 1995, (2), 338; 1996, (3), 424; 1997, (4), 352; 1998, (5), 410; 1999, (6), 472; 2000, (7), 485; 2001, (8), 414; 2002, (9), 436; 2003, (10), 588; 2004, (11), 566; 2005, (12), 616; 2006, (13), 520; 2007, (14), 396; 2008, (15), 388; 2009, (16), 320; 2010, (17), 386; 2011, (18), 468; 2012, (19), 380; 2013, (20), 576 (in Ukr.).

54. (1993–2018). *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist* [Ukrainian periodicals: history and modernity]: dop. ta povidoml. ... Vseukr. nauk.-teoret. konf. ..., Lviv, 1993, 272; Lviv; Zhytomyr, 1994, 212; Lviv, 1995, 292; 1997, 295; 1999, 600; 2000, 560; 2002, 740; 2003, 988; 2005, 676; 2008, 776; 2013, 604; 2018, 434 (in Ukr.).

55. (1999, 2002). *Ukrainska presa: khrestomatiia* [Ukrainian press: anthology] / za red., uporiadkuv., red. tekstiv, prym. ta komentari M. F. Nechytaliuka, Lviv, 1999, (1: *Presa Skhidnoi Ukrainy 60-kh rokiv XIX st.* [The press of Eastern Ukraine in the 60s of the XIX century]), 520; 2002, (2: *Presa Halychyny 60-kh rokiv XIX st.* [The press of Halychyna in the 60s of the 19th century]), 732 (in Ukr.).

56. (2006–2022). *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.: ist.-bibliohr. doslidzh.* [The Ukrainian press in Ukraine and the world of the 19th–20th centuries: hist.-bibliogr. research], Lviv, 2006, (1: 1816–1890 rr.), 560; 2009, (2: 1891–1905 rr.), 480; 2011, (3: 1906–1910 rr.), 496; 2014, (4: 1911–1916 rr.), 568; 2019, (5: 1917 r.), 672; 2020, (6: 1918 r.), 776; 2022, (7: 1919 r.), 800 (in Ukr.).

57. (1996). *Ukrainski periodychni vydannia dlia zhinok v Halychyni (1853–1939 rr.): anot. kat.* [Ukrainian periodicals for women in Galicia (1853–1939): annotations catalog] / uklad. V. A. Peredyrii, Lviv: Nauk. vydav. pidpriemstvo «Meta», 191 (in Ukr.).

58. (2001–2003). *Ukrainski chasopysy Lvova: ist.-bibliohr. doslidzh.: u 3 t., 4 kn.* [Ukrainian magazines of Lviv: hist.-bibliogr. research: in 3 vol., 4 books], Lviv: Svit, 2001, (1: 1848–1900 rr.), 744; 2002, (2: 1901–1919 rr.), 692; 2003, (3, 1: 1920–1928 rr.), 912; 2003, (3, 2: 1929–1939 rr.), 928 (in Ukr.).

59. Shapoval, Yu. H. (1999). «Dilo» (1880–1939 rr.): *Postup ukrainskoi suspilnoi dumky* [*Dilo* (1880–1939): Progress of Ukrainian social thought], Lviv, 384 (in Ukr.).

60. Shapoval, Yu. H. (2000). *Literaturno-Naukovyi Vistnyk (1898–1932 rr.): Tvorennia derzhavnytskoi ideolohii ukrainstva* [*Literary and Scientific Herald* (1898–1932): Creation of Ukrainian state ideology], Lviv, 352 (in Ukr.).

61. (2020). *Ukrainian journalism: history and modernity: [collective monograph]*, LAP Lambert Academic Publishing (2020-09-23); ISBN-13: 978-620-2-81670-0; ISBN-10: 6202816708, 239.

Nadiia Kulesha

Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
(Lviv, Ukraine)

**TO THE HISTORIOGRAPHY OF PRESS STUDIES:
CONTRIBUTION
OF THE RESEARCH INSTITUTE FOR PRESS STUDIES**

The scientific output of the staff of the Research Institute for Press Studies of the Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv is considered as an important component of the historiography of press studies, the scientific publications of the institution are characterized and systematized, the main topics of the researched problems are determined, the importance of the scientific publications of the Institute in the field of studying the history of the Ukrainian press is emphasized. It is accentuated that the team of the Research Institute for Press Studies for the first time researched a layer of the Ukrainian press that had not been studied before due to historical circumstances, and the successful result of which were dissertations and monographic works, historical and bibliographic studies, various thematic indexes, collections of scientific works, materials of scientific conferences, etc. The necessity of further processing of the Institute's scientific publications for the analysis and systematization of the content of collective collections, highlighting the topics of articles on the history of the press and journalism is emphasized.

Keywords: Research Institute for Press Studies, historiography, press history, press, press studies.